

LEERPLAN

DEELTIJDS KUNSTONDERWIJS

Domein: Beeldende en audiovisuele kunsten

4^e graad (doorstroom)

Studierichting: Alle studierichtingen

Optie(s): Alle opties binnen de studierichting

Vak(ken): Alle vakken binnen de studierichting

Leerplannummer: GO!-DKO-2022-010

*Dit leerplan werd voorlopig goedgekeurd op 28 april 2022 door de
inspectie met inspectienummer 2018/1521/1/V26 en gaat in
vanaf 1 september 2022*

Pedagogische begeleidingsdienst
Huis van het GO!
Willebroekkaai 36
1000 Brussel

Inhoud

1. Doelgroep – beginsituatie	3
2. Visie op de opleiding	4
2.1. Algemeen	4
2.2. Decretale verwijzing en gehanteerde referentiekaders	5
2.3. Organisatie van de lestijden	5
3. Systematiek	6
3.1. De zes kerncompetenties van het kunstenaarschap	6
3.2. Beheersingsniveau	6
3.3. Cultuur in de Spiegel	9
4. Context – autonomie – verantwoordelijkheid	10
5. Leeswijzer leerplandoelen	11
6. Leerplandoelen	12
7. Minimale materiële vereisten	36
8. Bijlage: concordantietabel	38

1. Doelgroep – beginsituatie

Het deeltijds kunstonderwijs (DKO), als niet-leerplichtige vorm van onderwijs in de kunsten, richt zich tot een bijzonder brede waaier van belangstellenden: verschillende achtergronden en interesses, verschillende persoonlijke doelen, grote verscheidenheid in leeftijd en (artistieke) rijpheid en dit alles in een context van gedreven vrijwilligheid. De wens om zich persoonlijk en artistiek te ontplooien én zichzelf te ontdekken binnen een formeel leerproces is het punt van overeenkomst tussen alle leerlingen.

In functie van het eigen profiel kiezen leerlingen voor een langlopende (ingebed in een structuur van vier graden) of kortlopende (niet gebonden aan een bepaalde graad) opleiding binnen één van de vier artistieke domeinen (beeldende en audiovisuele kunsten, dans, woordkunst-drama en muziek).

Onderliggend leerplan geldt voor de **4e graad (doorstroom) binnen alle langlopende studierichtingen in het artistieke domein: Beeldende en audiovisuele Kunsten**.

Het tegemoetkomen aan zowel de veelzijdigheid van de leerlingenpopulatie als de verscheidenheid van mogelijkheden voor de academie om haar 4e graad binnen het artistieke domein muziek in te richten kan maar slagen zo de instelling alle kansen tot differentiatie krijgt.

Dit is ook de reden waarom onderliggend leerplan (o.a. in functie van deze verscheidenheid) zeer breed geconcipeerd werd en niet gebonden is aan specifieke opties, vakken of organisatiemodellen.

2. Visie op de opleiding

2.1. Algemeen

De academie heeft ook in de 21^e eeuw de maatschappelijke taak om kwaliteitsvol onderwijs te organiseren en aan te bieden. Kwaliteit binnen het (kunst)onderwijs heeft o.a. te maken met het ontwikkelen van elk talent, het vormen van de totale persoonlijkheid, het aanbieden van sleutels tot actief burgerschap en het ontwikkelen van een krachtige en stimulerende leeromgeving die het voorgaande mogelijk maakt. Het DKO richt zich per definitie, maar zeker niet uitsluitend, op de kunstzinnige/expressieve component van deze brede persoonlijkheidsvorming. Het aanboren, stimulerend ontwikkelen en borgen van de artistieke en expressieve mogelijkheden van leerlingen én het bijbrengen van de nodige technische en inhoudelijke kennis maakt de kern uit van de onderwijsopdracht van het DKO.

De centrale objectieven zijn:

- de leerlingen op een bepaald creatief/artistiek niveau tillen, zodat dit hun persoonlijkheid kan ondersteunen en verbreden;
- een aanvullende basis geven aan het leerplichtonderwijs om, waar gewenst, hetzij hogere (artistieke) studies aan te vatten of verder te verdiepen, hetzij voor te bereiden op de uitstroom naar het culturele veld of de arbeidsmarkt;
- een bijdrage leveren in het groeien naar actief burgerschap.

Het DKO vervult een voorname maatschappelijke opdracht: kunst en cultuur zijn een dragend element in de identiteitsontwikkeling van individuen, gemeenschappen of sociale groepen. De 21^e-eeuwse wereld is een caleidoscoop van sociale en culturele verscheidenheid en de doelgroepen tot dewelke het DKO zich richt, dienen hier een weerspiegeling van te zijn. M.a.w. behalve de onderscheiden persoonlijke ambities (kunstbeoefening in de vrije tijd, doorstroom naar hoger kunstonderwijs, uitstroom naar de arbeidsmarkt) dient het DKO zich blijvend en actief dienen te richten tot diverse sociale en culturele groepen, ook deze die niet beschikken over een groot en/of westers cultureel kapitaal.

Het artistiek/expressief leren grijpt in het DKO plaats in een formele context met zijn eigen karakter en wetmatigheden. Het is duidelijk dat dit artistiek/expressief leren niet beperkt blijft tot het formele kader van het DKO, maar dat het zoeken naar aansluiting bij andere onderwijsvormen (al dan niet leerplichtig) bijzondere kansen kan bieden om het leerproces te vervolledigen.

De grondwettelijke vrijheid van onderwijs laat toe dat schoolbesturen autonoom een visie ontwikkelen over de organisatie en inhoud van het DKO volgens hun eigen artistieke en pedagogische inzichten. De regelgever vraagt dat elk schoolbestuur die vrijheid ook expliciet opneemt. Een eigen artistiek-pedagogisch project (APP) waarin het schoolbestuur zijn visie expliciteert, maakt duidelijk aan leerlingen, ouders en het ruimere culturele veld waar de academie voor staat. Het voorliggende leerplan heeft doelbewust een open karakter zodat de academie haar eigen APP kan hanteren, expliciteren en richten naar het *Pedagogisch project van het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* (PPGO!)¹ bij de realisatie van de leerplandoelen. In het *GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* is dit PPGO! het basisdocument waarin de grondbeginselen, de waarden en de algemene doelstellingen van het *GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* zijn opgenomen. Het is een richtingwijzer en referentiekader om lerenden te begeleiden in hun persoonlijke ontplooiing enerzijds en in hun ontwikkeling naar samenleven in diversiteit en harmonie anderzijds. Het PPGO! biedt daarmee niet alleen een basis voor kwaliteitsvol

¹ [Pedagogisch project GO! \(PPGO!\)](#). Zie ook [Visietekst Gepersonaliseerd Samen Leren](#).

onderwijs en opvang, maar het is ook een ruimer maatschappelijk project omdat het door een brede vorming van de gehele persoonlijkheid bijdraagt aan het samenleven.

2.2. Decretale verwijzing en gehanteerde referentiekaders

Dit leerplan is gebaseerd op de specifieke eindtermen van het wetenschapsdomein kunst en cultuur, vermeld in bijlage 7 van het decreet van 12 februari 2021 betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs en diverse andere verwante maatregelen.

2.3. Organisatie van de lestijden

Om maximaal te kunnen tegemoetkomen aan de leervraag van de zeer verscheiden leerlingpopulatie krijgt de academie de vrijheid om zelf –binnen de door de overheid vastgelegde klijtlijnen– de vakken te kiezen en het leerplan te implementeren via het gekozen vakkenpakket. De totale som van leerplandoelen over de vakken heen moet vanzelfsprekend passen binnen de door de overheid bepaalde einddoelen. De einddoelen zijn in onderliggend leerplan vertaald naar leerplandoelen. Het is de bevoegdheid van de academie, om in een overeenstemming met haar profiel en haar *Artistiek Pedagogisch Project* (APP), al dan niet bepaalde vakken te organiseren. Academies die dat wensen, kunnen leerlingen zelf een keuzemenu aanbieden binnen de vooropgestelde klijtlijnen. Het is aan de academie om bij het gebruik van vooropgestelde en/of keuzevakken hieraan een duidelijke visiegerichtheid te koppelen met het daarbij horende vooraf vastgelegd en geregistreerd evaluatiebeleid.

De leerplandoelen zijn geformuleerd op het niveau van de totale duur van de graad. M.a.w.: zij dienen in hun totaliteit gerealiseerd te zijn op het einde hiervan. Hierdoor heeft de academie de pedagogische vrijheid om de wijze van de opbouw en de verwerving van de doelen zelf te bepalen, binnen de tijdshorizon van de graad.

De leraar –als teamspeler– zal in overleg met de vakgroep zelf bepalen hoe de spreiding van de onderdelen gebeurt. Volgende factoren kunnen de keuze mee helpen bepalen: samenhang binnen het vak, de relatie tot het aanbod van vakken binnen de opleiding, moeilijkheidsgraad van de leerinhouden, interesse van de leerlingen, deskundigheid van de leraar, gebeurtenissen in de actualiteit, relatie met vakdoorbrekende activiteiten in de academie, alternatieve leercontext ... Het behoort tot zijn pedagogische vrijheid om de leerlijnen op analytische (van geheel naar afzonderlijke delen), synthetische (van afzonderlijke delen naar geheel), inductieve (van concreet naar algemeen), deductieve (van algemeen naar concreet), genetische (overeenkomstig de ontwikkeling) of gecombineerde wijze aan te bieden;

Men kan individueel afwijken van de reguliere organisatie van de opleiding en dit op basis van de geldende regelgeving voor o.a.:

- alternatieve leercontext (op individuele basis);
- leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

3. Systematiek

3.1. De zes kerncompetenties van het kunstenaarschap

Onderwijs dat leerlingen voorbereidt op de 21e eeuw is per definitie competentiegericht onderwijs, d.w.z. een versmelting van en wederzijdse beïnvloeding van kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes die toelaten het geleerde en verworvene in authentieke situaties zelfstandig in te zetten. Het werken aan competenties maakt het onderwijs doelgericht en resulteert in meetbare leerresultaten. In artistiek onderwijs zijn objectief meetbare leerresultaten vanzelfsprekend moeilijk(er) te bepalen. Daarom formuleren we artistieke competenties voldoende open.

De door de overheid vastgelegde einddoelen die in het DKO dienen verworven te worden, zijn geformuleerd voor een bepaalde context met afgebakende verantwoordelijkheid en autonomie (zie later). Zij zijn geordend in zes samenhangende sets van competenties. Elk van deze sets geeft een beeld van één van de kerncompetenties (de zgn. ‘rollen’) die eigen zijn aan het kunstenaarschap:

- **individuele gedrevenheid tonen**: de leerling vertrouwt op eigen expressiemogelijkheden en wil zijn/haar creatieve resultaten tonen;
- **creëren en (drang tot) innoveren**: de leerling komt actief en uit zichzelf met artistieke vormgevingen, benaderingen en inzichten;
- **vakdeskundigheid inzetten**: de leerling zet verworven kunstvormspecifieke kwaliteiten in bij het gebruik van een artistieke uitdrukkingsvorm;
- **onderzoeken**: de leerling analyseert, reflecteert en communiceert over proces en product;
- **relaties bouwen en samenwerken**: de leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project;
- **presenteren**: de leerling toont proces en/of product aan een publiek.

Er is geen hiërarchische ordening tussen de zes kerncompetenties: zij zijn evenwaardig en komen gelijkwaardig aan bod. Van belang is dat zij vanaf de start het leerproces sturen en stap voor stap tot ontwikkeling gebracht worden, geleidelijk en gelijkmatig. De kerncompetenties grijpen als tandwielen in mekaar: het ene wiel kan niet sneller draaien dan het andere, haperingen in het ene wiel hebben een invloed op het andere.

Voor de 1^e, 2^e en 3^e graad legde de overheid basiscompetenties vast. De basiscompetenties geven aan welke kennis, vaardigheden en attitudes een leerling geïntegreerd moet inzetten voor maatschappelijke activiteiten. Zij zijn geordend volgens de zes kerncompetenties van het kunstenaarschap². Ook de specifieke eindtermen in de 4^e graad doorstroom zijn op deze wijze geordend³. De einddoelen voor de beroepskwalificerende studierichtingen in de 4^e graad volgen een ander ordeningskader⁴, maar worden in de leerplannen van het *GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* eveneens binnen hetzelfde raamwerk van kerncompetenties geoperationaliseerd.

3.2. Beheersingsniveau

Als ordeningsmodel zijn de zes dimensies vrij statisch: zij verwijzen niet naar (ontwikkeling van) beheersingsniveaus en zijn uiteindelijk slechts de beschrijving van een te bereiken eindpunt. De weg naar dit eindpunt is in het DKO langdurig en bijzonder individueel. Een belangrijk hulpmiddel om dit ordeningsmodel te dynamiseren is het beschrijven van beheersingsniveaus. Het aangeven van het niveau op hetwelke een leerdoel bereikt dient te worden biedt niet alleen de mogelijkheid om klare en heldere

² Zie <http://www.onderwijsdoelen.be>

³ *Ibid.*

⁴ Zie https://app.akov.be/pls/pakov/f?p=VLAAMSE_KWALIFICATIESTRUCTUUR:KWALIFICATIEDATABANK

leerlijnen uit te zetten, maar biedt ook een gemeenschappelijke taal voor leraren. Er kunnen drie dimensies voor het creatief en artistiek handelen onderscheiden worden:

- cognitief: kennis en cognitieve processen
- psychomotorisch: ontwikkeling van vaardigheden
- affectief: attitudes, motivering, interesses, voorkeuren, overtuiging, meningen, waarden en gevoelens

Voor de beschrijving van deze beheersingsniveaus zijn de leertaxonomieën van Bloom⁵ (cognitief), Dave⁶ (psychomotorisch) en Krathwohl, Bloom & Masia⁷ (affectief) algemeen aanvaard en ook in het kunstonderwijs toepasbaar.

In de praktijk omvat elke vorm van creatief of artistiek handelen vanzelfsprekend elementen van het cognitieve, het affectieve en het psychomotorische. In een onderwijssituatie zullen leraren zich wisselend concentreren op de cognitieve, affectieve of psychomotorische dimensie of op een combinatie hiervan (in functie van de te bereiken basiscompetenties en het niveau ervan). In het leerplan wordt hieraan tegemoetgekomen: per leerplandoel wordt aangegeven wat het te bereiken beheersingsniveau is voor de meest prominente dimensies (cognitief en/of psychomotorisch en/of affectief). Deze beheersingsniveaus dienen ook gekoppeld te worden aan de opgegeven context, graad van autonomie en verantwoordelijkheid. De combinatie van duidelijke beheersingsniveaus én welomschreven context, graad van autonomie en verantwoordelijkheid laat toe om over de leerplannen heen leerlijnen uit te zetten.

Wanneer voor een dimensie geen beheersingsniveau wordt aangegeven, impliceert dit vanzelfsprekend geenszins dat deze component niet van belang zou zijn. Bovendien zijn de aangegeven beheersingsniveaus te lezen als een minimum en is er ruimte om via differentiatie (waar mogelijk) naar meer te streven.

⁵ Anderson, L. W. and Krathwohl, D. R., e.a. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. Allyn & Bacon. Boston (Massachusetts.) (Pearson Education Group).

⁶ Dave, R.H. (1970). "Psychomotor levels" in: *Developing and Writing Behavioral Objectives* (R.J. Armstrong, ed.). Educational Innovators Press. Tucson (Arizona). Pagg. 20-21.

⁷ Krathwohl, D.R.; Bloom, B.S. & Masia, B.B. (1964). *Taxonomy of Educational Objectives. The Classification of Educational Goals. Handbook II: Affective domain*. Allyn & Bacon. Boston (Massachusetts.) (Pearson Education Group).

Naar een artistieke context vertaald kunnen de beheersingsniveaus als volgt omschreven worden:

COGNITIEVE TAXONOMIE (Bloom, 2001)⁸:

1.	onthouden	<i>de relevante kennis die uit een artistieke object of proces afleidbaar is, uit het geheugen kunnen ophalen en weergeven (kennis)</i>
2.	begrijpen	<i>de betekenis van informatie die uit een artistiek object of proces afleidbaar is, begrijpen en kunnen toelichten (kennis toepassen)</i>
3.	toepassen	<i>de informatie die uit een artistiek object of proces afleidbaar is in een nieuwe situatie kunnen gebruiken om een (creatief of artistiek) probleem op te lossen (toepassen)</i>
4.	analyseren	<i>de informatie die uit artistieke objecten of processen afleidbaar is, kunnen onderscheiden in delen, in relatie tot elkaar en tot een geheel (toepassen met inzicht)</i>
5.	evalueren	<i>de informatie die uit artistieke objecten of processen afleidbaar is, kunnen beoordelen en artistieke besluiten kunnen nemen op grond van criteria en standaarden (inzicht)</i>
6.	creëren	<i>de informatie die uit artistieke objecten of processen afleidbaar is, artistiek kunnen samenvoegen tot iets nieuws (inzicht wendbaar toepassen)</i>

PSYCHOMOTORISCHE TAXONOMIE (Dave, 1970)

1.	imiteren	<i>een creatieve of artistieke vaardigheid observeren en die proberen na te doen waarbij geaccepteerd wordt dat het resultaat nog niet goed is</i>
2.	oefenen	<i>verbeteren van de creatieve of artistieke vaardigheid door lessen te volgen, instructies te krijgen of door er over te lezen en te oefenen</i>
3.	verfijnen	<i>verfijnen van de creatieve of artistieke vaardigheid totdat deze zelfstandig op een hoog niveau kan worden uitgevoerd en worden gedemonstreerd aan anderen</i>
4.	combineren	<i>toevoegen van nieuwe creatieve of artistieke vaardigheden en/of nieuwe aspecten waardoor iets nieuws en eigens wordt verkregen</i>
5.	automatiseren	<i>doorontwikkelen van de creatieve of artistieke vaardigheid waardoor deze geheel geautomatiseerd worden, onbewust plaats vinden, wat ruimte geeft voor nieuwe creatieve of artistieke ontwikkelingen</i>

⁸ De duiding van de werkwoorden die de verschillende beheersingsniveaus beschrijven, zijn een hertaling naar een artistieke leercontext van de oorspronkelijke omschrijvingen.

AFFECTIEVE TAXONOMIE (Krathwohl, Bloom & Masia, 1964)

1.	ontvangen	<i>openstaan voor de creatieve/artistieke activiteiten en keuzes van anderen; luisteren, passief opnemen</i>
2.	reageren	<i>reageren op de omgeving en omringende creatieve/artistieke activiteiten en keuzes van anderen; deelnemen, interesse tonen in creatieve/artistieke activiteiten en keuzes</i>
3.	waarderen	<i>accepteren van artistieke waarden, keuzes en opvattingen; ontwikkelen van eigen voorkeuren dienaangaande en uiting geven daaraan</i>
4.	organiseren	<i>conceptualiseren van artistieke waarden, keuzes en opvattingen en deze verbinden met de persoonlijke artistieke waarden, keuzes en opvattingen tot een harmonisch geheel</i>
5.	karacteriseren	<i>karacteriseren en internaliseren van artistieke waarden, keuzes en opvattingen en in harmonie brengen met eigen artistieke waarden, keuzes en opvattingen, wat leidt tot consistent en authentiek creatief gedrag</i>

3.3. Cultuur in de Spiegel

In dit leerplan wordt er voor gekozen om het model van de vier culturele basisvaardigheden: *waarnemen*, *verbeelden*, *conceptualiseren* en *analyseren*, te hanteren om leerplandoelen bijkomend te situeren en de lerenden te ondersteunen in hun groei naar een eigen culturele en artistieke identiteit. Culturele basisvaardigheden zijn begrippen die ontwikkeld werden binnen *Cultuur in de Spiegel*⁹, het kunst- en cultuureducatieve raamwerk dat in Vlaanderen richtinggevend is,

Ook het ordeningskader van de culturele basisvaardigheden volgt het tandwielmodel: de vier basisvaardigheden zijn gelijkwaardig en gelijktijdig te behandelen en ook hier heeft het draaien van het ene tandwiel invloed op het draaien van alle andere tandwielen. Er is evenwel een verschil in abstraheringsniveau tussen de verschillende culturele basisvaardigheden:

Dit model laat toe in te spelen op de individuele vorderingen en leerstatus, -stijl en -interesse van de leerling. Bovendien kan ook op meta-niveau beter gedifferentieerd worden: doorheen de schoolloopbaan zal het palet van culturele basisvaardigheden dat de leerling beheerst en gericht inzet steeds breder worden.

Een kernbegrip in het *Cultuur in de Spiegel*-raamwerk is culturele reflectie door middel van de culturele basisvaardigheden. Het stilstaan bij de eigen cultuur en deze van anderen laat toe zichzelf als cultureel wezen beter te leren kennen en begrijpen én het cultureel bewustzijn te verruimen ter ondersteuning van het samen leren samenleven. Op deze wijze levert ook het deeltijds kunstonderwijs van het *GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* een belangrijke bijdrage tot actief burgerschap door respect, oprechtheid, gelijkwaardigheid, openheid, engagement en betrokkenheid, zoals uitgedrukt in het PPGO! Leerplandoelen die in het bijzonder betrekking hebben op deze culturele reflectie of hiervoor kansen scheppen, worden als dusdanig aangegeven.

⁹ Zie o.a. [Cultuurkuur - Cultuur in de Spiegel](#) voor meer informatie.

4. Context – autonomie – verantwoordelijkheid

Context, autonomie en verantwoordelijkheid omvatten:

- *omgevingscontext*: de omstandigheden waarin kennis en vaardigheden moeten worden gebruikt (vb. steeds wisselende omgevingen, werken onder tijdsdruk, weinig structuur in de opdrachten ...);
- *handelingscontext*: aspecten zoals werken met mensen of met machines, werken met breekbare of kostbare producten ...;
- *autonomie*: de mogelijkheid zelf beslissingen te nemen, de mate van onafhankelijkheid;
- *verantwoordelijkheid*: de verplichting om te zorgen dat zaken goed verlopen én de bereidheid om daar rekenschap van te geven.

Voor de langlopende studierichtingen van het artistieke domein **Beeldende en audiovisuele Kunsten** voor de **vierde graad**:

- een reeks nieuwe, complexe contexten;
- autonoom functioneren met initiatief;
- verantwoordelijkheid opnemen om persoonlijke resultaten te bereiken en collectieve resultaten te stimuleren.

5. Leeswijzer leerplandoelen

De leerplandoelen, als operationalisering van de specifieke eindtermen dienen gerealiseerd te worden en zijn geordend volgens het model van de zes dimensies ('rollen') die eigen zijn aan het kunstenaarschap: individuele gedrevenheid tonen – creëren en (drang tot) innoveren – vakdeskundigheid inzetten – onderzoeken – relaties bouwen en samenwerken – presenteren.

Evenwel: de inhoudelijke breedte van elk van deze 'rollen' en de veelheid aan leerplandoelen die uit de specifieke eindtermen afleidbaar zijn, laten toe om binnen de 'rollen' bijkomend te clusteren.

Voor de 4^e graad (doorstroom) wordt een bijkomende dimensie toegevoegd, kunstbeschouwing:

individuele gedrevenheid tonen	1.1 betrokken zijn
	1.2 zelfbewust zijn, mogelijkheden en voorkeuren inschatten
creëren en (drang tot) innoveren	2.1 waarnemen
	2.2 conceptualiseren en creëren
vakdeskundigheid inzetten	3.1 vakmanschap ontdekken en ontwikkelen
	3.2 artistiek handelen en zijn
	3.3 veilig handelen
onderzoeken	4.1 verkennen, observeren en reflecteren
	4.2 contextualiseren
relaties bouwen en samenwerken	5.1 interageren
	5.2 coördineren en begeleiden
presenteren	6.1 presenteren en verspreiden
kunstbeschouwing	7.1 referentiekader uitbouwen
	7.2 methodes

Binnen de ordening van 'rol' en cluster wordt voor elk leerplandoel hetzelfde formaat gehanteerd:

- Nummer van het leerplandoel en eigenlijke doelzin (in vetdruk);
 - Verwijzing naar de specifieke eindtermen waar het leerplandoel een operationalisering van is (tussen rechte haakjes en in cursiefdruk);
 - Gekleurde labels die het beheersingsniveau en culturele basisvaardigheid aangeven:
 - (1) het **cognitief**, **psychomotorisch** of **affectief** beheersingsniveau: de tekst op het label beschrijft het niveau (zie boven, 3.2 *Beheersingsniveau*), geen tekst op het label impliceert geen uitspraak;
 - (2) de band met **Cultuur in de Spiegel**: de tekst op het label benoemt de culturele basisvaardigheid waartoe het leerplandoel overwegend behoort (zie boven, 3.3 *Cultuur in de Spiegel*), geen tekst op het label impliceert geen uitspraak.
- Het procesmatige of uitgesproken reflectieve karakter van een leerplandoel wordt via een apart label aangegeven,

resp.:

en

6. Leerplandoelen

Kerncompetentie 1: Individuele gedrevenheid tonen (DE UNIEKE IK)	
De leerling verkent artistieke uitdrukkingsvormen in hun mogelijkheden door ze te ontleden, te onderzoeken, te benoemen en te bespreken. Deze verkenning vertrekt vanuit de eigen wil, eigen belangstelling en behoefte.	
LEERPLANDOELSTELLINGEN	
De leerling ...	
Pijler 1.1 – Betrokken zijn	
1.	<p>toont de wil om op persoonlijke wijze creatief/artistiek te handelen binnen de beeldende en/of audiovisuele kunsten.</p> <p><i>[SpET 4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden - attitudinaal]</i></p> <div> <div></div> <div>verfijnen</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
2.	<p>neemt actief en gemotiveerd deel aan het klasgebeuren.</p> <p><i>[SpET 4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden - attitudinaal]</i></p> <div> <div></div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
3.	<p>stelt zich actief en nieuwsgierig op voor de (omringende) kunst- en culturele wereld ter versterking van de eigen artistieke ontwikkeling.</p> <p><i>[SpET 4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden - attitudinaal]</i> <i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div></div> <div>organiseren</div> <div>waarnemen</div> </div>

Pijler 1.2 - Zelfbewust zijn, mogelijkheden en voorkeuren inschatten

4.	<p>toont vertrouwen in de eigen inzichten, mogelijkheden, sterktes bij het eigen artistiek handelen en tonen van creatieve resultaten.</p> <p><i>[SpET 4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden – attitudinaal]</i></p> <div> <div></div> <div></div> <div>waarderen</div> <div></div> </div>
5.	<p>bepaalt ambitieuze, maar realistische doelen die verband houden met persoonlijke voorkeur en visie binnen de eigen artistieke ontwikkeling en praktijk.</p> <p><i>[SpET 4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden - attitudinaal]</i> <i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> <div>toepassen</div> <div>verfijnen</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
6.	<p>geeft vorm aan (de stappen binnen) het eigen oefen-, leer-, werk en/of creatieproces eigen aan de kunstdiscipline.</p> <p><i>[SpET 4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden - attitudinaal]</i></p> <div> <div>toepassen</div> <div>verfijnen</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>

Kerncompetentie 2: Creëren en (drang tot) innoveren (DE KUNSTENAAR)

De leerling komt tot kunstzinnige activiteiten en inzichten, gedreven door zijn/haar zintuiglijke waarnemingen en door de dingen die zij/hij verzint en maakt.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerling ...

Pijler 2.1 – Waarnemen

7. exploreert methoden voor waarneming, inspiratie en het verzamelen en/of visualiseren van ideeën om actief tot creëren te komen.

[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]

creëren

combineren

organiseren

waarnemen

8. gaat creërend, associatief en/of reproductief om met intuïtie, verbeelding, ervaringen, emoties en gedachten in artistieke uitingen.

[SpET 4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden. (attitudinaal)]

[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]

creëren

combineren

organiseren

waarnemen

9. exploreert de eigen beeldende en audiovisuele uitdrukkingvorm en andere artistieke expressievormen in functie van het te bereiken effect, persoonlijke visie en expressieve mogelijkheden en artistiek proces.

[SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties]

creëren

combineren

organiseren

waarnemen

10.	<p>verkent gericht artistieke beeldende en/of audiovisuele (media) bouwstenen, technieken en materialen in artistiek concepten en creaties, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bouwstenen: beeld: compositie, vorm, textuur, ruimte, kleur en licht audiovisuele media: kader, camerabeweging, montage, licht en geluid • technieken: beeld: tweedimensionaal (teken, fotograferen, printen) / driedimensionaal (zoals installatie bouwen, printen, boetseren, maquettes maken, met textiel werken, digitale technieken hanteren) audiovisuele media: scenario, opname, montage, sonorisatie • materialen: beeld: digitale tools en analoge middelen zoals klei, verf, licht, steen, papier, textiel, metaal, hout, recuperatiematerialen audiovisuele media: digitale en analoge tools <p><i>[SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>waarnemen</div> </div>
11.	<p>neemt gericht en bewust (beeldend) waar en bouwt een innerlijk voorstellingsvermogen op.</p> <p><i>[SpET 4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden - attitudinaal]</i> <i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>waarnemen</div> </div>
12.	<p>ontwikkelt inzichten in vormelijke en inhoudelijke overeenkomsten, verbanden en interacties binnen beeldende en/of audiovisuele expressiemogelijkheden en tussen andere uitdrukkingsvormen en kunstdisciplines.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>analyseren</div> </div>
13.	<p>ontwikkelt inzichten met betrekking tot de koppeling van de intentie aan de vormgeving en/of presentatie binnen een creatief proces.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>waarnemen</div> </div>

14.	<p>verkent de eigen artistieke eigenheid door het exploreren van de eigen intentionaliteit.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i></p> <div><div>creëren</div><div>combineren</div><div>organiseren</div><div></div></div>
15.	<p>verkent de diverse vorm-, stijl- en uitdrukkingskenmerken van stromingen en kunstenaars uit het beeldende en audiovisuele domein.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i></p> <p><i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i></p> <p><i>SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties]</i></p> <div><div>analyseren</div><div>combineren</div><div>organiseren</div><div>waarnemen</div></div>

Pijler 2.2 – Conceptualiseren en creëren

- 16. hanteert diverse creatieve technieken en methoden om waarnemingen, ervaringen, indrukken te verbeelden en te transformeren tot artistieke ideeën, experimenten, oplossingen en concepten vanuit een persoonlijke artistieke visie.**

[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]

[SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties]

creëren

combineren

organiseren

- 17. heeft aandacht voor de confrontatie met het onverwachte, het toevallige en het onbekende en komt tot originele concepten.**

[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]

analyseren

combineren

waarderen

verbeelden

- 18. zet convergent en divergent denken in bij het ontwikkelen van artistieke concepten en eigen creaties.**

[SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties]

analyseren

organiseren

- 19. start een artistiek creatieproces door het koppelen van de intentie en verworven inzichten aan vormgeving, beeldbewerking en presentatie.**

[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]

creëren

combineren

organiseren

20.	<p>experimenteert met (aspecten van) beeldende en audiovisuele vormgevings-en expressiemogelijkheden en deze van de andere artistieke domeinen.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>verbeelden</div> </div>
21.	<p>varieert en combineert artistieke beeldende en/of audiovisuele (media) bouwstenen, technieken en materialen tijdens de verschillende fases van het creatief handelen.</p> <p><i>[SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div></div> <div>organiseren</div> <div>verbeelden</div> </div>
22.	<p>experimenteert met bewerking en/of omvorming van bestaand beeldend en/of audiovisueel materiaal.</p> <p><i>[SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div>verfijnen</div> <div>organiseren</div> <div>verbeelden</div> </div>
23.	<p>toont vertrouwen in de eigen mogelijkheden, vaardigheden en inzichten bij het maken van persoonlijke artistieke keuzes gedurende het opgestarte creatief proces.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>

Kerncompetentie 3: Vakdeskundigheid inzetten (DE VAKMAN)

Vakdeskundigheid vereist van de leerling dat hij/zij basistechnieken en inzichten kan inzetten bij zijn kunstzinnige activiteiten. Dit betekent dat hij/zij o.a. actief is met zintuigelijk waarnemen, ervaren en beleven, memoriseren en herkennen, verzinnen, uitdrukken en maken ... en het omvormen hiervan tot kunstzinnige uitdrukkingvormen.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerling ...

Pijler 3.1 – Vakmanschap ontdekken en ontwikkelen

24. zet gedreven verworven beeldende kwaliteiten verder in bij het gebruik van de uitdrukkingvorm bij het realiseren van concepten en creaties.

[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]

creëren

combineren

organiseren

verbeelden

25. beheerst en verfijnt op verdiepende en geïntegreerde wijze technische vaardigheden, gepaste materialen, middelen, dragers, vormgevingsmethoden, creatieprocessen, vakterminologie eigen aan het medium of uitdrukkingvorm in functie van de artistieke/creatie.

[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]

creëren

combineren

organiseren

verbeelden

26.	<p>plaatst eigen en ander beeldend- en/of audiovisueel werk binnen een cultuurhistorisch referentiekader, tijd en ruimte en verbreedt dit kader door participatie aan het cultureel leven.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i> <i>[SpET 4.7.2 De leerlingen passen kunsttheorieën en analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen binnen een aangereikte dataset toe]</i> <i>[SpET 4.7.3 De leerlingen reflecteren op de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen en op het concept schoonheid]</i> <i>[SpET 4.7.4 De leerlingen drukken een eigen visie over kunst en over schoonheid uit onderbouwd door opvattingen over kunst en over het concept schoonheid]</i></p> <div> analyseren combineren organiseren conceptualiseren </div>
27.	<p>zet gericht technische vaardigheden, technieken en vormgevingsmogelijkheden in bij de eigen uitdrukking, (re)productie, en bewerking en/of manipulatie van materie/beelden.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties.]</i> <i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> creëren combineren organiseren verbeelden </div>
28.	<p>gebruikt aspecten van beeldende vormgeving zoals vorm, dimensie, ruimte, licht, kleur, structuur, verhouding en compositie.</p> <p><i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> analyseren combineren organiseren </div>

29.	<p>hanteert diverse beeldende, audiovisuele of andere materie, materialen in functie van technieken en methoden bij (re)productief, creatief en/of artistiek werk.</p> <p><i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>verbeelden</div> </div>
<p>Pijler 3.2 – Artistiek handelen en zijn</p>	
30.	<p>brengt een artistiek proces op gang, onderhoudt het en rondt kwaliteitsvol af.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
31.	<p>voert vakkundig en beheerst, in functie van het medium of expressie, een werk technisch/beeldend (gefaseerd) uit en gebruikt doelgericht gepaste materialen en werkmiddelen, tijd en ruimte.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>

32.	<p>hanteert courante en relevante technologische media, digitale technieken/technologieën en tools voor beeldend en/of audiovisueel werken en/of verbeelding.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>verbeelden</div> </div>
33.	<p>stemt inhoud en vorm op elkaar af bij de beeldende vormgeving door creatief oplossingsgericht te werken.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>conceptualiseren</div> </div>
34.	<p>werkt nauwkeurig en streeft naar een kwaliteitsvolle en deskundige uitvoering en afwerking.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
35.	<p>stuurt het eigen beeldend, vormgevend en/of audiovisueel handelen bij op basis van zelfreflectie over de eigen artistieke ontwikkeling</p> <p><i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>

Pijler 3.3 – Veilig handelen

36.	<p>werkt veilig voor zichzelf en de andere met de eigen en/of voorziene materialen, materieel, producten, ruimte en infrastructuur.</p> <p><i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p>
	<div> <div>toepassen</div> <div>combineren</div> <div>waarderen</div> <div></div> </div>
37.	<p>handelt volgens de veiligheidsnormen en -regels en/of afspraken met betrekking tot materialen, materieel en producten.</p> <p><i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p>
	<div> <div>toepassen</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
38.	<p>handelt ergonomisch verantwoord binnen de gegeven context en situatie.</p> <p><i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p>
	<div> <div>toepassen</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
39.	<p>werkt duurzaam en verantwoord met materialen en producten.</p> <p><i>[SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling]</i></p>
	<div> <div>toepassen</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>

Kerncompetentie 4: Onderzoeken (DE ONDERZOEKER)

De leerling ontwikkelt een onderzoekende houding in zijn/haar omgang met kunstzinnige uitdrukkingsvormen en -activiteiten. De onderzoekende houding vertrekt o.a. vanuit de eigen leef- en belevingsomgeving en heeft te maken met een op verkennende wijze te ontleden, benoemen en bespreken.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerling ...

Pijler 4.1 – Verkennen, observeren en reflecteren

40.	<p>onderzoekt beeldende en audiovisuele bouwstenen, technieken en materialen en hun onderlinge samenhang en relaties in het eigen artistiek parcours.</p> <p><i>[SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten]</i> <i>[SpET 4.4.1 De leerlingen beargumenteren keuzes in hun artistiek proces en in hun creatie in dialoog met anderen]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div>verfijnen</div> <div>organiseren</div> <div>conceptualiseren</div> </div>
41.	<p>observeert het eigen artistiek creatieproces vanuit het perspectief van de koppeling van de intentie aan de vormgeving en de presentatie aan de hand van diverse reflectiemethoden en -momenten.</p> <p><i>[SpET 4.4.1 De leerlingen beargumenteren keuzes in hun artistiek proces en in hun creatie in dialoog met anderen]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
42.	<p>hanteert methodes om het artistiek ontwikkelingsproces met inbegrip van vorm-, stijl- en uitdrukkingskenmerken van beeldende kunstenaars te verkennen in relatie met eigen werk.</p> <p><i>[SpET 4.4.1 De leerlingen beargumenteren keuzes in hun artistiek proces en in hun creatie in dialoog met anderen]</i> <i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div>conceptualiseren</div> </div>

43.	<p>reflecteert vanuit meerdere perspectieven over de eigen artistieke ontwikkeling en beeldtaal en die van anderen en gaat constructief om met de ontvangen feedback.</p> <p><i>[SpET 4.4.1 De leerlingen beargumenteren keuzes in hun artistiek proces en in hun creatie in dialoog met anderen]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
44.	<p>onderzoekt alternatieve en creatieve oplossingen, mogelijkheden en wendingen tijdens het werk- en creatieproces.</p> <p><i>[SpET 4.4.1 De leerlingen beargumenteren keuzes in hun artistiek proces en in hun creatie in dialoog met anderen]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
45.	<p>hanteert diverse methoden om in dialoog te gaan over het eigen artistiek werk, proces en/of presentatie zoals verwoorden, verbeelden, verklanken en bewegen.</p> <p><i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
46.	<p>observeert en communiceert over het eigen leer- en creatieproces en dat van anderen aangaande inhoud (onderwerp en bedoeling) en het artistieke creatieproces (koppeling van de intentie aan de vormgeving en de presentatie).</p> <p><i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
47.	<p>reflecteert en communiceert over de ingezette presentatietechnieken voor het tonen van beeldend en audiovisueel materiaal/producten.</p> <p><i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>

48.	<p>communiceert over het eigen leer- en creatieproces en dat van anderen aangaande het inzetten en beheersen van kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen, vorm-, stijl- en uitdrukkingskenmerken bij creaties en/of presentaties.</p> <p><i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
49.	<p>gaat constructief om met het ontvangen en geven van feedback.</p> <p><i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div>conceptualiseren</div> </div>
50.	<p>stuurt het eigen handelen bij op basis van ontvangen feedback</p> <p><i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
51.	<p>demonstreert inzicht in de eigen artistieke ontwikkeling, mogelijkheden en voorkeuren op basis van reflectie</p> <p><i>[SpET 4.4.1 De leerlingen beargumenteren keuzes in hun artistiek proces en in hun creatie in dialoog met anderen]</i> <i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div>conceptualiseren</div> </div>

	Pijler 4.2 – Contextualiseren
52.	<p>verbreedt het eigen kunst en cultuurhistorisch referentiekader en verwerft hierbij inzichten met betrekking tot de eigen uitdrukkingsvorm en artistiek handelen.</p> <p><i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div></div> <div>organiseren</div> <div>analyseren</div> </div>
53.	<p>gebruikt informatie uit verzamelde en aangeboden bronnen over kunst en cultuur(uitingen), beeldend kunstenaars, periodes, stijlen en genres als inspiratie voor het eigen beeldend proces.</p> <p><i>[SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div>waarderen</div> <div></div> </div>

Kerncompetentie 5: Relaties bouwen en samenwerken (DE SAMENSPELER)

De leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerling ...

Pijler 5.1 – Interageren

54.	<p>kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project met het oog op het welzijn en de veiligheid van zichzelf en de anderen</p> <p><i>[SpET 4.5.1 De leerlingen zetten hun deskundigheid en hun artistieke talenten in voor een gemeenschappelijk doel of project]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
55.	<p>past methodes toe om de eigen deskundigheid en artistieke talenten en deze van anderen af te stemmen op een gemeenschappelijk doel of project:</p> <p><i>[SpET 4.5.1 De leerlingen zetten hun deskundigheid en hun artistieke talenten in voor een gemeenschappelijk doel of project]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div></div> <div>waarderen</div> <div></div> </div>
56.	<p>levert constructief en doelgericht een inbreng aan een gemeenschappelijk project</p> <p><i>[SpET 4.5.1 De leerlingen zetten hun deskundigheid en hun artistieke talenten in voor een gemeenschappelijk doel of project]</i></p> <div> <div>toepassen</div> <div>verfijnen</div> <div>waarderen</div> <div></div> </div>

57.	<p>geeft de eigen deskundigheid en artistieke talenten aan.</p> <p><i>[SpET 4.5.1 De leerlingen zetten hun deskundigheid en hun artistieke talenten in voor een gemeenschappelijk doel of project]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div></div> <div></div> <div>conceptualiseren</div> </div>
58.	<p>toont respect en belangstelling voor voorkeuren, ideeën en het werk van de anderen en deelt ervaringen met elkaar.</p> <p><i>[SpET 4.5.1 De leerlingen zetten hun deskundigheid en hun artistieke talenten in voor een gemeenschappelijk doel of project]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
59.	<p>verbetert het eigen handelen en stuurt het werk-/creatieproces bij op basis van ontvangen feedback binnen het groepsgebeuren.</p> <p><i>[SpET 4.5.1 De leerlingen zetten hun deskundigheid en hun artistieke talenten in voor een gemeenschappelijk doel of project]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div>verfijnen</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
Pijler 5.2 Coördineren en begeleiden	
[niet van toepassing]	

Kerncompetentie 6: Presenteren (DE PERFORMER)	
De leerling presenteert zijn/haar creatie/realisatie aan medeleerlingen, leraren, ouders, ander publiek.	
LEERPLANDOELSTELLINGEN	
De leerling ...	
Pijler 6.1 Presenteren en verspreiden	
60	<p>bereidt zorgvuldig toonmomenten/presentaties van eigen werk voor vanuit een eigen visie, (artistieke) criteria, doel en vormtaal.</p> <p><i>[SpET 4.6.1 De leerlingen presenteren hun artistieke creaties conform hun intentie]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
61.	<p>koppelt de eigen intentie aan presentatietechnieken en -vorm.</p> <p><i>[SpET 4.6.1 De leerlingen presenteren hun artistieke creaties conform hun intentie]</i> <i>[SpET 4.6.2 De leerlingen zetten presentatietechnieken in om hun artistiek werk te versterken, rekening houdend met de specifieke context]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>verbeelden</div> </div>
62.	<p>past methodes en technieken binnen het beeldende en audiovisuele domein toe om artistieke creaties te presenteren in tijd en ruimte.</p> <p><i>[SpET 4.6.1 De leerlingen presenteren hun artistieke creaties conform hun intentie]</i> <i>[SpET 4.6.2 De leerlingen zetten presentatietechnieken in om hun artistiek werk te versterken, rekening houdend met de specifieke context]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>

63.	<p>informeert het publiek over het eigen beeldend werk/creatie, zoals doel, inhoud en aspecten, persoonlijk traject/zoektocht, de (effecten van de) gebruikte uitdrukkingvorm en/of proces.</p> <p><i>[SpET 4.6.2 De leerlingen zetten presentatietechnieken in om hun artistiek werk te versterken, rekening houdend met de specifieke context]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>
64.	<p>richt de tentoonstellingsruimte in en/of maakt de presentatie klaar, rekening houdend met de opstelling/compositie, harmonie, belichting, sfeer en vormgeving.</p> <p><i>[SpET 4.6.2 De leerlingen zetten presentatietechnieken in om hun artistiek werk te versterken, rekening houdend met de specifieke context]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div>conceptualiseren</div> </div>
65.	<p>gaat op gepaste wijze en constructief om met reacties en (impliciete) feedback bij het tonen van artistiek werk.</p> <p><i>[SpET 4.6.1 De leerlingen presenteren hun artistieke creaties conform hun intentie]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div>combineren</div> <div>organiseren</div> <div></div> </div>

Kunstbeschouwing	
De leerling ontwikkelt een kunsthistorisch en -filosofisch referentiekader.	
LEERPLANDOELSTELLINGEN	
De leerling ...	
Pijler 7.1 Referentiekader uitbouwen	
66.	<p>analyseert vanuit meerdere perspectieven en diverse kunsttechnische wijze kunstuitingen en hun wisselwerking en ontwikkelt hierbij een eigen, weloverwogen visie met betrekking tot kunst.</p> <p><i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div></div> <div></div> <div>conceptualiseren</div> </div>
67.	<p>situeert kunstuitingen in hun maatschappelijke, historische, filosofische en geografische context.</p> <p><i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div></div> <div></div> <div>analyseren</div> </div>
68.	<p>observeert en duidt het gebruik en voorkomen van kenmerkende kunsthistorische elementen binnen de kunsten.</p> <p><i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i> <i>[SpET 4.7.2 De leerlingen passen kunsttheorieën en analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen binnen een aangereikte dataset toe]</i> <i>[SpET 4.7.3 De leerlingen reflecteren op de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen en op het concept schoonheid]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div>waarnemen</div> </div>

69.	<p>observeert en duidt de interactie tussen kenmerkende kunsthistorische elementen onderling en hun maatschappelijke, historische, filosofische en geografische context.</p> <p><i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i> <i>[SpET 4.7.2 De leerlingen passen kunsttheorieën en analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen binnen een aangereikte dataset toe]</i> <i>[SpET 4.7.3 De leerlingen reflecteren op de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen en op het concept schoonheid]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div>analyseren</div> </div>
70.	<p>observeert en duidt de interactie tussen kunststromingen in westerse en niet-westerse samenlevingen.</p> <p><i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i></p> <div> <div>analyseren</div> <div></div> <div></div> <div>analyseren</div> </div>
71.	<p>ontwikkelt aanvankelijk inzicht in een aantal theorieën zoals esthetische, ethische en representatieve opvattingen over wat kunst is en kan deze op kunstuitingen toepassen.</p> <p><i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i> <i>[SpET 4.7.2 De leerlingen passen kunsttheorieën en analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen binnen een aangereikte dataset toe]</i> <i>[SpET 4.7.3 De leerlingen reflecteren op de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen en op het concept schoonheid]</i> <i>[SpET 4.7.4 De leerlingen drukken een eigen visie over kunst en over schoonheid uit onderbouwd door opvattingen over kunst en over het concept schoonheid]</i></p> <div> <div>creëren</div> <div></div> <div></div> <div>analyseren</div> </div>
72.	<p>reflecteert over en verklaart de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen in de publieke ruimte (media, musea, maatschappelijk discours).</p> <p><i>[SpET 4.7.3 De leerlingen reflecteren op de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen en op het concept schoonheid]</i></p> <div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div>analyseren</div> </div>

73.	<p>ontwikkelt een eigen visie over schoonheid en expliciteert deze via uitdrukkingswijzen zoals verwoorden, verbeelden, bewegen en verklanken.</p> <p><i>[SpET 4.7.4 De leerlingen drukken een eigen visie over kunst en over schoonheid uit onderbouwd door opvattingen over kunst en over het concept schoonheid]</i></p>
	<div> <div>creëren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
74.	<p>verfijnt het eigen ontwikkelde referentiekader door het samenbrengen van verworven inzichten aangaande (de interactie tussen) kunstuitingen, kunststromingen, kenmerkende kunsthistorische elementen in hun maatschappelijke, historische, filosofische en geografische context, met aandacht voor de esthetische, ethische en representatieve opvattingen over kunst en de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen in de publieke ruimte.</p>
	<p><i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i> <i>[SpET 4.7.2 De leerlingen passen kunsttheorieën en analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen binnen een aangereikte dataset toe]</i> <i>[SpET 4.7.3 De leerlingen reflecteren op de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen en op het concept schoonheid]</i> <i>[SpET 4.7.4 De leerlingen drukken een eigen visie over kunst en over schoonheid uit onderbouwd door opvattingen over kunst en over het concept schoonheid]</i></p>
	<div> <div>creëren</div> <div></div> <div></div> <div>analyseren</div> </div>
Pijler 7.2 Methode	
75.	<p>benadert bij het observeren en analyseren kunstuitingen vanuit meerdere perspectieven (multiperspectiviteit) zoals eerstepersoonsperspectief en derdepersoonsperspectief.</p>
	<p><i>[SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen]</i> <i>[SpET 4.7.2 De leerlingen passen kunsttheorieën en analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen binnen een aangereikte dataset toe]</i> <i>[SpET 4.7.3 De leerlingen reflecteren op de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen en op het concept schoonheid]</i> <i>[SpET 4.7.4 De leerlingen drukken een eigen visie over kunst en over schoonheid uit onderbouwd door opvattingen over kunst en over het concept schoonheid]</i></p>
	<div> <div>creëren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>

76.	<p>hanteert reflectiestrategieën in het omgaan met opvattingen over het concept schoonheid in verschillende maatschappelijke, historische, filosofische en geografische contexten.</p> <p><i>[SpET 4.7.2 De leerlingen passen kunsttheorieën en analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen binnen een aangereikte dataset toe]</i> <i>[SpET 4.7.3 De leerlingen reflecteren op de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen en op het concept schoonheid]</i></p>	<div> <div>evalueren</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>
77.	<p>past, binnen aangereikt materiaal, analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen toe.</p> <p><i>[SpET 4.7.2 De leerlingen passen kunsttheorieën en analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen binnen een aangereikte dataset toe]</i></p>	<div> <div>toepassen</div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>

Transversale doelen	
De leerling verwerft kennis, vaardigheden en attitudes die in alle leerplandoelstellingen inzetbaar zijn.	
LEERPLANDOELSTELLINGEN	
De leerling ...	
78.	<p>beheerst vakterminologie en past deze op correcte wijze toe.</p> <p><i>[alle specifieke eindtermen: SpET 4.1.1; SpET 4.2.1, SpET 4.2.2, SpET 4.3.1, SpET 4.4.1, SpET 4.4.2, SpET 4.5.1, SpET 4.6.1, SpET 4.6.2, SpET 4.7.1, SpET 4.7.2, SpET 4.7.3, SpET 4.7.4]</i></p> <div><div>toepassen</div><div>automatiseren</div><div></div><div></div></div>

7. Minimale materiële vereisten¹⁰

Ruimte

- Een ruim en voldoende verlicht lokaal/atelier/ruimte, aangepast aan de groepsgrootte, het vak en de samenstelling van de groep met *(aanbevolen*)* mogelijkheid tot verduisteren *
- Grote onderhoudsvriendelijke, vrijstaande, in de hoogte verstelbare* (teken/werk)tafels en/of werkvlakken
- Stoelen of krukken
- Stromend water met aangepaste wasbak(ken)/uitgietbakken
- Afvalsoringsbakken (gescheiden: papier/PMD/restafval/...)
- Afsluitbare opbergkasten, -systemen of bergruimte met de nodige nutsvoorzieningen,
- voor het opbergen/stapelen van: materialen, papier, dragers, producten en grondstoffen, leermiddelen, didactisch materiaal, onderhoudsmateriaal
- Aangepaste opberg(lade)kasten voor papier en andere dragers
- (draadloos) Internetaansluiting
- Voldoende multimediacomputers met specifieke software en aangepaste randapparatuur
- Toegang tot geactualiseerde naslagwerken/vakliteratuur, digitaal of op dragers

Uitrusting van het lokaal en/of bij uitbreiding op school aanwezig (en op regelmatige basis kunnen beschikken over/toegang hebben tot):

- Presenteerruimte en presentatiemateriaal
- Zone/ruimte voor 3D beeldend werk
- Verduisterbare (studio)ruimte
- Projectiemogelijkheid
- Actuele of gebruikelijke hard- en software (en nodige randapparatuur) voor het ontwikkelen, bewerken, monteren en presenteren van beeld en klank
- Printer en scanner
- snijmachine

¹⁰ Inzake veiligheid is de volgende wetgeving van toepassing: Codex, ARAB, AREI, Vlarem. Deze wetgeving bevat de technische voorschriften die in acht moeten genomen worden m.b.t. (1) de uitrusting en inrichting van lokalen en (2) de aankoop en het gebruik van toestellen, materiaal en materieel.

Zij schrijft voor dat: (1) duidelijke Nederlandstalige handleidingen en een technisch dossier aanwezig moeten zijn; (2) alle gebruikers de werkinstructies en onderhoudsvoorschriften dienen te kennen en correct kunnen toepassen; (3) de collectieve veiligheidsvoorschriften nooit mogen gemanipuleerd worden en (4) de persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig moeten zijn en gedragen worden, daar waar de wetgeving het vereist.

Didactische uitrusting:*Standaard voor alle opties/studierichtingen:*

- (beschikbaar) basisuitrusting (specifiek) teken-, schets en creatief beeldmaterialen en gereedschappen of machines voor audiovisueel en beeldend werken
- Basismaterialen en gereedschappen voor 3D beeldend werken
- Lichtbak, snijmat
- Droogrekken
- Divers klein elektrisch gereedschap (schuren, zagen, boren,...)

extra:*Specifiek:***voor ruimtelijk werken:**

- Werkbanken / sokkels
- Kleibakken, bezinkbakken (klei/gips)
- boetseerbokken
- Diverse materialen zoals klei, gips, hout metaal,...

voor schilderen/tekenen/initiatie:

- Schildersezels/tekenplanken
- Verplaatsbaar verlichting set
- Ruimtelijke modellen/objecten (voor waarneming)

voor digitaal beeldend/beeldverhaal/audiovisueel:

- geluidsoptomemateriaal, microfoon en randapparatuur en accessoires
- (digitaal) foto- en opnamemateriaal en accessoires
- (digitale) tekentabletten
- green screen
- Droogplaats

voor graffiti/Street art:

- Schilderezels en grote panelen
- Spuitbussen/caps
- Snijmatten, lichtbak

voor architectuur:

- Ruimte voor groots te werken/werk te plaatsen
- Specifieke software
- Allerlei maquette materialen en andere materialen zoals papier, karton, klei, metaal,...

voor textiel:

- Materialen zoals textielscharen, haakpennen,..
- Strijkijzer en -tafel
- Naaimachine
- Materiaal voor weeftechniek

8. Bijlage: concordantietabel

CONCORDANTIES

<i>SPECIEFIEKE EINDTERMEN</i>		<i>LPD</i>
Artistieke expressie: Individuele gedrevenheid tonen		
	SpET 4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden - attitudinaal	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11
Artistieke expressie: Creëren en (drang tot) innoveren		
	SpET 4.2.1 De leerlingen komen actief en uit zichzelf tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten	7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 23, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 40
	SpET 4.2.2 De leerlingen onderzoeken expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van eigen creaties	9, 10, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 27, 28,
Artistieke expressie: Vakdeskundigheid inzetten		
	SpET 4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in, in functie van een artistieke creatie en met aandacht voor de eigen artistieke ontwikkeling	5, 24, 25, 28, 29, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 38, 39,
Artistieke expressie: Onderzoeken		
	SpET 4.4.1 De leerlingen beargumenteren keuzes in hun artistiek proces en in hun creatie in dialoog met anderen	40, 41, 42, 43, 44, 51

	SpET 4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over elkaars artistiek product, proces en presentatie	42, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53,
Artistieke expressie: Relaties bouwen en samenwerken		
	SpET 4.5.1 De leerlingen zetten hun deskundigheid en hun artistieke talenten in voor een gemeenschappelijk doel of project	54, 55, 56, 57, 58, 59
Artistieke expressie: Presenteren		
	SpET 4.6.1 De leerlingen presenteren hun artistieke creaties conform hun intentie	60, 61, 62, 65
	SpET 4.6.2 De leerlingen zetten presentatietechnieken in om hun artistiek werk te versterken, rekening houdend met de specifieke context	61, 62, 63, 64
Kunstbeschouwing		
	SpET 4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen	3, 15, 26, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 74, 75
	SpET 4.7.2 De leerlingen passen kunsttheorieën en analysemethoden uit de kunstwetenschappen, artistiek onderzoek en aanverwante wetenschappen binnen een aangereikte dataset toe	26, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77
	SpET 4.7.3 De leerlingen reflecteren op de betekenisgeving van kunst en kunstuitingen en op het concept schoonheid	26, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76
	SpET 4.7.4 De leerlingen drukken een eigen visie over kunst en over schoonheid uit onderbouwd door opvattingen over kunst en over het concept schoonheid	26, 71, 73, 74, 75, 76